

A részletáruházban.

Irtó: Kázmér Ernő.

I.

Az októberi bágyadt napfény melegen csókolta körül a nagylevelű platánokat, amelyek egy-egy csintalan kis szellő nyomán sárgás-zöldes leveleiket hullatták. Október a pihenés hónapja, ilyenkor közeli erdőkbe végtelen sétákra kellene menni és a reánk hulló faleveleket csendben, nesztelenül felfogni. Valami titkos sóvárgás és valami ölelgető fantóm hatása alatt ilyenkor találkozzunk önmagunkkal, ilyenkor nevetgélünk, vidáman tréfálkozunk és piros mosolygó almák, különös alakú gyümölcsök körülvesznek bennünket.

És most a könnyörtelen Élet, Juliska ártatlanságát nem kiméli. Beleviszi a legszomorúbb küzdelembe, kemény életharcokba, verejtékes főprengésekbe. A sok kinlódás beleágyazza magát kis agyába és mint egy beteg madár titokzatos sejtelmekkel lelkében várja a szenzációkat. Megható beszédes esték emlékei bontogatták képzeletét. Ilyenkor az édes anyja nekidült a széknek, a szobában nehéz illatok kerengtek és oktatta őket. Szívéből lebegő, tündöklő helyzetek törtek elő, amelyek a leányok fiatal és tiszta életét követelték. Mert Juliskáké többen voltak. Rózsai és Tilda a két szép fiatal leány és Bernát a haszontalan jassz. Juliska, a düllede szemével, a vértelen ajkaival, csoszogó lépteivel csak megtűrt volt, aki elfonyadt az izgalmas munkában, a részletáruházban, hol furcsa önérzettel dolgozott havi negyven forintért. Valami öreg ember jött az útjukba, háziúr vagy uzsorás, de fiatalos hévvel turbékolta Tildának, forró, szerelmes hangok törtek elő sipoló melléből és az anya remélt. Remélte, hogy ő és mindannyian boldogok lesznek, kap valami kis házmesteri állást, a leányok jól fognak élni és az öreg erszénye ki fog nyilni mindig, mint az a tündérmesékben van. Bernát sem fog a Ferencvárosban verkit tologatni, hogy csapongó, jókedvű nótáival meghódítsa azokat a nőket, kikhez apró koronákért sorvadtt festű és meleg vérű napszámosok forró vágyai tapadnak.

1423

Juliska most erre gondolt, miközben kis, kopott kalapját igazgatta és nekivágott annak az útnak, amely a részletáruház felé vitte.

Az út egyhangú, megszokott volt, mint már évek óta. Csak az Oktogonnál kezdődött egy kissé a nagyvárosi zaj. Itt találkozott kis testvéreivel, azokkal a kifosztott, kiforgatott leányokkal, kik körül izzik, vonaglik ez a bűnös város és ők mennek irodába, műhelybe, rabságba.

Még kora reggel volt, szinte hajnal. Egy vén cseléd baktatott az utcán, durva zsinegen egy kis, alázatos, girhes kutyát cibált. A Szerecsen-utcából, valószínűleg a mulatóból egy kocsi jött ki az Andrassy-útra, benne egy báliruhás, fehércipőjű leány, a mama és egy monoklis fiatalember. A kávéházakban lézengő emberek, a kassza körül fehérruhás, piros szallagos leányok sűrögnek-forognak és eldefliroznak a bóbiskoló vendégek előtt. Néhány fényes bankfiók ajtaja tárva-nyitva, vékonyka nyári kabátba burkolódzott sovány szolgál takarítanak.

Mindenüff nyomor és pénz. Most ő minden teketória nélkül bemegy az áruházba, csendesen, óvatosan le fog ülni az asztala mellé, fáradhatatlan odaadással fog dolgozni, mint eddig, kétségbeesett körültekintéssel állandó szemrehányásképen fog a többi leányokra nézni, akik közül egyiknek sem fanyalodik rá kedve, hogy egy barátságos szót szóljanak hozzá. Már a Váci-körútra ért, még talán száz lépés, aztán nincs többé visszatérés, vége az álmoknak, melyek kirepülnek tompult agyából. Most ha ő elmehetne arra, ahová a lába vinné. Ki ebből a városból, ki az országútra, ahol végtelen sikság fut az ég felé. Egy kissé talán ő is meghökkenne bátorságán, aztán menne tovább a kigyózó országúton, a hosszú jegenye allé felé, leomlana lelkéről a sok rabos gondolat, a nyári nap sugara meleg palástként fonódna köréje, nagyot nyújtózna a forró levegőben és elrugna magától mindent, ami Pestre emlékeztetné.

Hiába, vége. Itt a fényes portálu ház, a vén, köszvényes, kövér portás kelleetlenül emeli lusta, kihizlalt kezét aranyos sávos sapkájához, a kapu alatt borbélyinasok gorombán összeröhögnek és ő megy föl a kemény kölép-

1424

csökön a félemeletre, az áruházba. Szegény Juliska, úgy szeretnék visszatartani, oda szeretnék rohanni hozzád, kis, borzas csunya fejedet karjaim közé szorítanám, aztán vinnék a messzeségbe, a távolba. De te úgy sem jönnél, te már rab vagy, az áruház rabja.

II.

Repül az idő. A fülledt szobákat beragyogja a napsugár. Jönnek a leányok és tétován állanak meg a kis előszobában és elgondolkodva huzzák ki a hosszú tüket kalapjaikból. Aztán az egyik, Lenke volt, kinyitja az ablakokat. Lenke szép, ő a legszebb. Fehér halvány kezeit egy egyszerű jegygyűrűn kívül semmi sem díszíti, súlyos, barna kelméjű kosztümje testének formását, alakjának édességét még kedvesebbé tesz. Világosbarna haját hátrasimítva fésüli és arca a maga szeplőtlen tisztaságában ragyog. Mikor beszél, mosolyog, könnyen fátyolozódó hangja olykor vágyba fullad és ilyenkor gyakran köhécsel. Lenke a szép, az angyal most megfogja Juliska kis kezét, leül melléje a tintás asztalhoz és jóakaratu tekintetével betakarja őt a többiek elől és megéri.

A munka lassan megkezdődik. A postás jön, jókedvűen köszön és leteszi a leveleket egy asztalra. Fili, a kis fürgé lány utána kap és viszi be a kipárnázott ajtóju szoba felé, az igazgatónak. Hatalmas könyvek lapjai fölé lágy, szelid mosolygású leányfejek hajolnak, olyankor valamelyik felnéz és egyet kacag. Mások hegyes betüket vetnek hosszú ív papirosokra, a neveket óvatosan írják, a viselkedésük félénk lesz, mert érzik, hogy cselekedetük bűn. Ők küldik az intőket, a fenyegető és peres leveleket. Mások tudakozódó blankettákat írnak és olvasnak. Izgalmas örömmel adják egymásnak tudtára, ha egy ismerős név fordul elő. Majd lassankint beszélgetni kezdenek, az uzsonna is előkerül az asztalfiókból és nagyszerű meglepéssel nézik egymást. Most Lenke beszél, miközben kis jegygyűrűjét megigazítja fehér ujján.

„Ma megint ott volt a Gyár-utca sarkán. Korán reggel, vastag könyvvel a kezében. Aztán megköszönte, hogy erre felé jöttem és azt mondta, hogy egész éjjel nem aludt, rám

gondolt és szeret. Ha rá gondolok, lehunyom a szemem, a perceket számlálom és agyamba száll az a mámoros gondolat, hogy mi ketten egyek leszünk, pedig mindketten husz évesek vagyunk. Csak husz évvel lehet igazán szeretni. Leányok vigyázzatok, ha husz évesek lesztek.“

Most egyszerre nesztelenség uralkodott a hivatalban, a leányok remegve nyomkodták fejeiket a könyvekre, amelyekben kuszán kavarogtak a főkéleflén, egymást hajszólo gondolatok. Majd megfeszülten figyelték Lenkét és másra akarták fordítani a beszédet, miközben folyton berregett a telefon.

Juliskának most valami megvilágosodott az agyában, amit már mindig érzett. Ő nem fog soha férjhez menni, ő neki mindig harcolni kell a papírral, a betűkkel, a kontókkal. Ő érte nem fog senki lehajolni, hogy megcsókolja gyönyörtől ittasult szerelemmel, ő még a kis pupos Mártonnak sem kell, az irattárosnak, aki most a keskeny létra tetején áll, hogy valami régi levelet találjon meg. Hát miért is él ő?

Most kopogtak az ajtón, a kis Lili hangosan elkiáltja magát, „szabad“.

„Jónapot, edeseim. Ez a Szántó és Kepes cég helyiségei? Hát akkor jó helyen járok. Tupeckiné vagyok, Halasról. Lemezeket akarok venni“, mondotta a nem magas, de nem is alacsony termetű úrnő, az aranyfejű, dús haju asszony. És hozták a lemezeket, kicsit, nagyot és odarakták Tupeckiné elé. Közbe motyogtak valamit, néhány udvarias szót. Beszéltek neki Steinhardtról, Barrientos Máriáról, Rózsáról és Medgyaszairól, az úrnő vidáman mosolygott, mintha azt mondaná: „én is leszek még pesti lakos“.

„Jó van drágám“, mondta a túlbuzgó, rózsás arcú, kalács frizurájú Margitnak, „ez mind szép, de az én férjem hivatalnok a városnál, valami szép operát kérek“.

Lohengrin nászindulója volt.

A fonográf dalolt, dült belőle a hang és belekapaszkodott abba a sok szomorú sóhajba, ami itt röpködött a leányok feje fölött. Forró hangok szálltak ki a fölcsérből, Lohengrin sóhajta, vallomása, földöntúli szerelme szállt, szállt a magasba és a bús szívek átvették a dallamot, pontos áhitattal lesték a

aláesését, emelkedését és a szent vágy motívuma feltépte a nyugalmakat. A hang szállt, szállt, a leányokat meghódították az akkordok, Tupeckiné a gyönyörtől izzadó homlokát törölte, ott benn a párnás ajtó mögött a pápaszemes direktor hevesen szivarozni kezdett, szórakozottan számolt, majd fejét két tenyerébe fogva belesüppedt a kényelmes karosszékbe. A dal szállt tovább, a nyitott ablakon keresztül betöltötte az egész házat, egy albérlő éjjeli pincér az első emeleten a lighthófos szobába a daltól beleroskadtt az álomba, a viceházmester munkaközben megállt, tüzes vérhullámok borították el arcát, a pénzügynököt, aki a mások bőrén élösködött, kéjes izgalmak gyötörték és a feketeruhás fiatalasszony a harmadik emeleten titkos boldogságtól repesve, tipeggett oda a csecsemője mellé és megcsókolta.

Tupeckiné örömmel vitte a lemezt, vett még vagy fizet, meg se nézte őket, azt hitte, hogy mind olyan csodás, mint a Lohengrin, aztán ment boldogan. Az óra tizenkettőt ütött.

III.

Nemsokára félegy lesz és még nem dolgoztak semmit. Az öreg, kopasz főkönyvelő a mellékszobából mérgesen topogott elő, őt nem izgatta a szerelem himnusza. Már tizedike volt és még nem volt kész a havi nyersmérleg. Ilyenkor mindig a leányokat okozta a mulasztásért.

Mindenki keftős szorgalommal feküdt neki a munkának. A kemény, kiiroft tollak élesen percegtek a durva papíron, szép számokkal felfek meg a vastag könyvek és furcsa, különböző nevekkkel az intő blanketták.

Juliska még mindig kétségbeesetten harcolt Lohengrin ellen. A kardos, páncélos vitézt látta jönni maga felé hattyuktól vont gyémántos kagylón, kinyújtotta utána a kezeit és Lohengrin vitte, el, messze nyíló jázminok, fehér tubabokrok és tarka olajfák közé.

Az idő gyorsan haladt. Margit és Kató már pakkolni kezdenek és leányos vággyal találgatják, vajjon fognak-e ma is találkozni vele, a kis honvéd önkéntessel, aki oly vidám katonatréfákat tud mondani és azon a legjobban ő maga mulat.

1427

Juliska megremeg, nagy fekete szemei kitágulnak, visszahököl a rettenetes offhontól, hol kövér, sült krumpli lesz biztosan újra ebédre, azokat fogja sós könnyeivel izletesebbé tenni, míg testvérei édes cukrászsütemények papirtálcáival fogják őt megdobálni.

Nem, ma vége lesz mindennek. Ő elmegy Lohengrinrel. Egy-két percig még esztelen szenvedély uralkodik rajta, majd szép csendesen felkel a helyéről és megy előre, a raktárba.

A raktárban tompa, ijesztő csend volt. Furcsa alaku gumikabátok, elegáns boternyők függtek a falon. A fal mellefti állványokon lemezek, könyvek, dísztárgyak, ezüst edények heverték. Egy asztalon gramfonok. A Lohengrin nászinduló az állvány huszonnegyedik rekeszében volt. Juliska kivett egy lemezt és rátette a gépre.

Majd némán vetkőzni kezdett. Lázás perceinek most vége lesz, áhifatos vallomással a nagy Grálnak fog áldozni. Most leesett az utolsó ruhadarab is és képzeletében duzzadó buzatáblák között járt és kivirult pipacsokat tűzött a hajába.

Az asztalfiókokban browningok heverték, kilencven koronás browningok öt koronás havi részletfizetésre. Juliska jól tudott velük bánni, hisz sokat adott el. A fegyvert megtöltötte, kifáradt, meztelen testét boldogan pihentette a kis, fekete diványon és megkereste a szívét.

Kinnt már a lányok a mosdók felé tódultak. A komor direktor inkább önmagának morogta, hogy milyen pontosan betartják a hivatalos órákat.

Lenke most ment ki, hallatszott a porcellán finom hangja, Lenke a huszéves boldog menyasszony.

Juliska felállt, elindította a gépet és felhuzta a ravaszt. Forró hangok szálltak ki a fölcsérből és a fekete, nevető halál a browningból.

Juliska boldog már. Lohengrin elvitte. A hattyulovag szereti a fiatal, fonnyadt, szenvedő leányokat.

1428